

Rozprawa poświęcona jest dziejom Związku Śląskich Katolików, najstarszej polskiej partii politycznej na Śląsku Cieszyńskim, w latach 1920-1939. W rozdziale pierwszym przedstawiono genezę polskiego obozu narodowego na tym obszarze i jego ważne z wielu względów podziały i antagonizmy wyznaniowe oraz związane z nimi początki Związku Śląskich Katolików. Partia dysponowała licznym, w dużym stopniu zdyscyplinowanym elektoratem chłopskim i częściowo robotniczym, kierowanym w głównej mierze przez duchownych. Stronictwo było dla katolików swoistym przewodnikiem w sprawach publicznych. W rozdziale drugim, składającym się z trzech podrozdziałów, przedstawiono strukturę, rozwój organizacyjny i główne założenia programowe Związku Śląskich Katolików po podziale Śląska Cieszyńskiego w lipcu 1920 roku. Sporo miejsce poświęcono omówieniu działalności partii, jej rozwojowi i zasięgowi wpływów w organizacjach społecznych i władzach gminnych, wreszcie początkom i przyczynom coraz mocniejszego podziału stronnictwa na dwie frakcje, ks. Józefa Londzina oraz ks. Eugeniusza Brzuski, skłaniającego się w kierunku chadecji. W rozdziale tym podjęto także niezwykle ważny problem dotyczący współpracy ZSK z górnośląską chadecją. Omówiono też przebieg wyborów do samorządu komunalnego oraz funkcjonowanie „Gwiazdki Cieszyńskiej”, organu prasowego partii. Zamach majowy w 1926 roku spowodował przegrupowanie sił politycznych w całym kraju. W rozdziale trzecim zobrazowano niezwykle ważny problem w dziejach politycznych Śląska Cieszyńskiego i całego województwa śląskiego, to jest polityczny zwrot lidera Związku Śląskich Katolików ks. Józefa Londzina w kierunku sanacji. Dokonano analizy i wskazano przyczyny podjęcia przez prezesa partii współpracy z obozem sanacyjnym na Śląsku. Autorytet ks. Londzina spajał organizację. W czwartym i ostatnim rozdziale przedstawiono sytuację polityczną po jego śmierci w kwietniu 1929 roku, która stała się momentem przełomowym w dziejach partii. W tym rozdziale omówiono funkcjonowanie Związku Śląskich Katolików pod przywództwem ks. Emanuela Grima. W dalszej części pracy przedstawiono kolejny etap swoistego poszukiwania przez partię dróg politycznych, czyli współpracę i tak zwaną akcję scaleniową z sanacyjnym Narodowym Chrześcijańskim Zjednoczeniem Pracy. W okresie tak zwanej dekompozycji obozu sanacyjnego po śmierci marszałka Józefa Piłsudskiego wykazano stosunek działaczy Związku Śląskich Katolików do założeń programowych Obozu Zjednoczenia Narodowego, nowego stronnictwa, którego głównym zadaniem było wzmocnienie obronności państwa i wdrażanie postanowień konstytucji kwietniowej z 1935 roku. Rozważania dotyczące długich i krętych dróg politycznych partii po śmierci ks. Londzina zakończono omówieniem ostatniej próby politycznego usamodzielnienia się tej organizacji w 1939 roku. Omówiono stosunek partii do

interesującego niemal wszystkich Polaków na Śląsku Cieszyńskim problemu Zaolzia i działającego tam „bratniego” Związku Śląskich Katolików w Czechosłowacji, zasygnalizowano także najważniejsze problemy tej zaolziańskiej organizacji.